

Stáří a demence

Adéla Sodomová, 510949, pro předmět Vývojová psychologie II

Co je to demence?

Demence je závažná mozková choroba zapříčiněná **degenerativními** změnami v mozkové tkáni.

Vzniká až po ukončení rozvoje kognitivních funkcí (tj. po druhém roce života).

Procento nemocných narůstá s věkem, **v 65 letech trpí demencí 5 % populace.**

Demence nepatří k přirozeným projevům stárnutí, i když je v populaci poměrně běžná, proto je často přehlížena.

Rozvinou se u jedince může i **předčasná demence** a to v návaznosti na různé nemoci (AIDS dementia complex, mozkové nádory, různorodé heredopatie, parenchymatózní syfilis atd.)

Projevy

Pod pojmem demence rozumíme duševní nemoc, kdy dochází postupné detoriaci rozumových schopností a změnám v osobnosti.

- Nejčasněji bývá postižena **krátkodobá**, později i **dlouhodobá** paměť
- porušen je také **úsuděk** a **časoprostorová orientace, pozornost, schopnost komunikace, abstraktní myšlení a rozpoznávací funkce.**
- Osobnost nemocného se postupně **rozpadá**, četné obtíže pro něj představují i běžné **každodenní činnosti** a jeho **společenská role**, pacient zapomíná již naučené úkony, jakými je oblékání, příprava jídla a hygiena, ztrácí své osobní věci, bloudí ve svém bydlišti.
- Tyto projevy velmi často doprovázejí i **poruchy nálady, nezvyklé chování**, nebo epizodické stavy **zmatenosti** (delirium) s hrozbou pádu
- V případě afektivních poruch jsou nejčastějšími **deprese, úzkost** a **apatie**,

- zřídka ovšem nejsou ani **euforie, mánie**, či tzv. **moria** (rozjařené, nicméně velmi nevhodné chování, obtěžování, plané vtipkování, zlomyslnost)
- Objevují se i příznaky **psychózy - halucinace, iluze, paranoia, nepřiléhavé emoce**, nejčastěji pod obrazem deliria.
- Vzhledem k organické povaze demence se, v závislosti na původě onemocnění, projevují i **poruchy hybnosti a rovnováhy**, případně **paralýzy** a **parestezie**

Projevy nemoci je dobré sledovat, aby se u jedince včas nasadila potřebná léčba než nemoc pokročí do dalšího stupně stařecké demence a ovlivní soběstačnost seniora.

Chronologický průběh úpadku výkonnosti u jedince:

1. postiženy kognitivní funkce
2. postiženo chování a emotivita
3. postiženy aktivity denního života (hygiena atd.).

Rozdělení

Demenci rozlišujeme ve dvou základních druzích, dle výskytu prvních příznaků:

- **Presenilní** (např. progresivní paralýza (syfilis), spongiformní encefalopatie, PML, Wilsonova choroba, Huntingtonova nemoc)
- **Stařecká**, tzv. **senilní** (např. demence u Parkinsonovy nemoci, Alzheimerova choroba, Pickova nemoc)

Nejčastější formou demence je poté Alzheimerova choroba (60-80%), demence s Lewyho tělísky, vaskulární demence a frontotemporální demence. Procentuální zastoupení se dle zdroje poměrně liší.

Dále můžeme vymezit *neurodegenerativní demenci* (Alzheimer, Huntington, Parkinson...), *vaskulární demence* (příčinou zhoršené paměti cévy) a *sekundární demence* (následek vážné nemoci, úrazech, zánětlivých onemocněních a také alkoholizmu)

Projevy různých druhů demence

Zpočátku se jednotlivé typy liší, v pokročilejších fázích se příznaky mohou podobat

Alzheimerova choroba

- nejčastější forma a příčina demence
- V počátečních stádiích dochází ke změně osobnosti
- Prvními příznaky bývají sklony k zapomnětlivosti, ztráta dřívějších zájmů, ochuzení myšlení, apatie, úpadek v etické a estetické sféře
- Dále přicházejí poruchy soudnosti, logického úsudku, řeči, prostorové orientace a představitosti.
- je pátou nejčastější příčinou smrti
- Rizikovými faktory jsou věk, přítomnost apolipoproteinu E4, AN nebo Downův syndrom v rodině a, mimo jiné, ženské pohlaví a nízké vzdělání

Demence s Lewyho tělísky

- Symptomy této nemoci jsou kombinací symptomů AN a Parkinsonovy nemoci (ztráta kontroly nad činností svalů, třesení, problémy s řečí)
- Většinou je syndrom demence doprovázen abnormálními pohyby, které jsou součástí Parkinsonovy choroby.

Vaskulární demence

- příčinou zhoršené paměti cévy
- v důsledku sklerotizaci, tedy kornatění, nejsou dostatečně pružné a nepřivádějí do mozku dostatek krve obvykle náhlý začátek

Diagnostika

Demenci diagnostikuje lékař po podrobném zhodnocení osobní i rodinné anamnézy pacienta a zejména podrobné vyhodnocení změn kognitivních funkcí, paměti a chování pacienta během posledních měsíců či let

- vyhodnocení kognitivních schopností podél baterie testů (např. Mini-Mental State Examination - MMSE)
  - test je vhodný pro odlišení normálního stárnutí od středně těžké demence
- klinické vyšetření doplněné laboratorními testy (hledání příčiny)
- neurologická vyšetření

Rizikové faktory

Nevhodná výživa

- alkoholismus, obezita, přejídání, podvýživa, diabetes, nedostatek některých živin, nekvalitní potraviny (nedostatek čerstvých, nezávadných potravin)

Nevhodná životospráva

- nedostatek spánku, stres, drogová závislost, znečištěné ovzduší, kouření
- vysoký krevní tlak, AIDS, mozkový nádor, jiné poruchy mozku...
- náchylnější jsou ženy (dožívají se obecně vyššího věku než muži)
- genetika (jen demence frontotemporální)
- vzdělání (podle studií každý rok vzdělání navíc snižuje risk vyvinutí demence o 11%)

Zdroje

- <https://www.csnn.eu/casopisy/ceska-slovenska-neurologie/2009-2/neurodegenerativni-demence-32888>
- https://www.wikiskripta.eu/w/Alzheimerova_choroba
- <http://www.vodopad.cz/choroby/demence-alzheimerova-demence-vaskularni-demence>
- <https://seniorcentrum-pohoda.cz/socialni-sluzby/odborne-socialni-poradenstvi/typy-druhy-demence/>
- <https://www.wikiskripta.eu/w/Demence>
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Demence>
- <https://www.benu.cz/starecka-demence-priznaky-a-jak-s-ni-bojovat>
- <https://www.alzheimer.cz/alzheimerova-choroba/diagnoza/>
- <https://www.cam.ac.uk/research/news/why-more-education-lowers-dementia-risk>